

УДК 341.7/.8(497.1)“1
999/2000“(049.3)
DOI: [https://doi.org/10.22182/
pr.7332022.13](https://doi.org/10.22182/pr.7332022.13)

Приказ

Зоран Б. Радоњић*
*Народна скупштина
Републике Србије, Београд*

ДИПЛОМАТСКИ ЗАПИСИ БЕОГРАД – БЕЧ 1999-2000.

Радош Смиљковић, 2021.
*Дипломатски записи Београд
– Беч 1999-2000.* Београд:
Београдски форум за свет
равноправних, 309 стр.

Домаће издаваштво до сада је објавило већи број мемоара или дневничких записа домаћих дипломатских представника различитих профила и генерација, почев од краљевских амбасадора (Константин Фотић), преко заступника социјалистичке Југославије (Владимир Велебит, Вељко Мићуновић), до оних који су своје дипломатске дужности вршили у сложеним временима с краја 20. и почетка 21. века (Чедомир Штрбац, Срећко Ђукић, Миодраг Лекић).

Овој плејади аутора недавно се придружио и проф. др Радош Смиљковић својом новом књигом *Дипломатски записи Београд – Беч 1999-2000.* Мада по струци није био каријерни дипломата, проф. Смиљковић је током деведесетих година 20. века остварио запажену дипломатску каријеру најпре у Бугарској, а затим у аустријској престоници, Бечу. Само постављење у један од најважнијих светских дипломатских центара, седишта ОЕБС и специјализованих агенција УН, довољно говори о томе колико је ондашњи државни врх у њега у том моменту имао поверења. Чекање на завршетак уобичајених дипломатских процедура везаних за ступање на дужност пресечено је отпочињањем НАТО агресије. Амбасадор

* zoran.radonjic@outlook.com

Смиљковић се и пре формалне предаје акредитивног писма одмах упутио у Беч и отпочео живу дипломатску активност са јединим циљем да се што је више могуће и на сваки начин помогне угроженој држави и народу. У низу свакодневних сусрета са представницима политичког врха, научних и културних институција, угледним појединцима и колегама амбасадорима настојао је да пренесе званичне ставове југословенских власти и да замоли своје саговорнике за било какав вид помоћи угроженој држави и њеном становништву. Ти сусрети различито су протicali. Део саговорника је исказивао разумевање за југословенске позиције и ставове. Посебно су истакнути сусрети са председником парламента Аустрије др Хансом Фишером (45) и кардиналом др Францом Кенингом (28), који су и јавно осуђивали НАТО агресију и залагали се за што брже успостављање мира. Међутим, и поред тога што Аустрија није била у рату са Југославијом, највећи број њених најутицајнијих политичких функционера је ипак имао ставове блиске политици земаља НАТО и југословенски амбасадор је на тим састанцима приман хладно и резервисано. Врхунац су представљали притисци да се

одустане од званичне церемоније предаје акредитивног писма председнику Републике Аустрије Томасу Клестилу, односно да се том приликом не одржи дипломатским протоколом обавезни инаугурациони говор (50–53). Као декларисаном левичару, проф. Смиљковићу је нарочито била разочаравајућа посета централи Социјалдемократске партије Аустрије, где је од стране њених челника уместо раније очекиване подршке добио критике за „антинатовску пропаганду коју је вршио пре званичне акредитације” и афирмативан став те странке према бомбардовању Југославије (16–17 и 39–40).

По окончању НАТО агресије и уходавању на функцији амбасадора, проф. Смиљковић се у поратном периоду још агилније посветио новим задацима на ширењу истине о НАТО агресији и тешком положају Срба и неалбанаца на Космету, те прикупљању помоћи за обнову државе. Сама листа личности које се у записима помињу и њихове касније дипломатске и (ли) политичке каријере (Волфганг Петрич, Волфганг Шисел, Ерхард Бусек, Бенита Фереро-Валднер, Владимир Грињин, Бисерка Турковић), сведоче о значају Беча као дипломатског центра и о

напорима проф. Смиљковића да са различитим политичким актерима покуша да нађе заједнички језик и избори неку корист за државу коју представља. У пуном светлу су приказане најразличитије активности шефа дипломатског представништва – од честих међусобних протоколарних посета са другим амбасадорима, предавања на универзитету (125–126), давања интервјуа за аустријске медије (168–171), посредовања приликом сусрета аустријских и југословенских привредника (214), присуства на различитим културним догађајима (203) и спортским такмичењима (121). Уочава се парадокс да док су званични контакти са дипломатама из држава чланица НАТО пакта ретки, истовремено представници компанија из тих држава, попут немачког *Сименса*, у разговорима са амбасадором траже канале за своје поновно учешће на југословенском тржишту (186). Из записа се могу назрети и унутрашњи политички проблеми са којима се југословенска држава тада суочавала, попут онога да су представници Црне Горе организовали изложбу савременог црногорског сликарства у аустријском парламенту, а да о томе нису ни обавестили југословенску амбасаду, нити упутили позив

на отварање изложбе (201). Са друге стране, видљива су настојања да се са бившим југословенским републикама ради на нормализацији односа, најпре кроз међусобне разговоре (119), а затим и првим одласком југословенског амбасадора на пријем поводом хрватског националног празника (199).

Након септембарских савезних избора 2000. године и накнадних постизборних догађања и смене власти, постало је јасно да ће ауторова дипломатска каријера бити врло брзо окончана. У изјави за аустријске медије он је саопштио да се воља народа мора поштовати (237) и наставио са уобичајеним активностима, све до опозива крајем октобра 2000. године, изражавајући јавни протест што сада и појединци из нове власти Југославије долазе у посете Аустрији, а да о томе не обавештавају амбасаду (247–248).

Пишући и приређујући своје дневничке записе, проф. Смиљковић није описивао искључиво обављање својих професионалних политичких дужности. Мањи, али свакако незанемарљив сегмент чине и записи посвећени личном, породичном животу и дружењима са пријатељима за време годишњих одмора и службених долазака у Србију, од родне Почевине

крај Трстеника, до елитних резиденција у Београду и Карађорђеву. На више места се може увидети колико аутору значи добар однос са члановима породице, њихова срећа и оствареност, а нарочито са коликом радошћу је дочекивао сусрете са бебама-унуцима и вест да ће поново постати деда (196). Иако личне природе, и из ових редова се могу приметити неки интересантни детаљи који указују на међусобне односе и позиције моћи унутар припадника врха политичке елите. Тако нам аутор на самом почетку излагања открива да је 26. марта 1999. године одлучио да раније него што је првобитно био планирао крене за Беч, своју одлуку телефоном саопштава Мири Марковић, „што је она подржала у своје и Слободаново име“ (17), док касније описује замерке Мире Марковић да се део старих пријатеља није појавио на прослави рођендана Слободана Милошевића 1999. године (113).

Посебан део књиге (250–282) чини неколико ауторових есеја о односу Срба и Германа кроз историју, али и о другим актуелним политичким догађањима у Србији и региону. Ако се потенцијални читалац, зависно од својих политичких и идолошких погледа на свет можда и не мора сложити са свим ауторовим изнетим тезама

и ставовима, он свакако мора признати да су они концизно изнети и аргументовано поткрепљени. Напослетку, књигу употпуњују регистар личних имена, опширна ауторова аутобиографија и две рецензије.

Књига проф. Смиљковића представља интересатно и важно сведочанство о специфичном сегменту политике у кратком али бурном временском периоду скорије домаће историје. Писана једноставним и разумљивим језиком она је приступачна сваком читаоцу који жели да изблиза упозна рад једног амбасадора, а могла би бити од користи и потенцијалним истраживачима који би се одлучили за даље комплексније радове о историји домаће дипломатије.

* Овај рад је примљен 28. јула 2022. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 8. августа 2022. године.